

BUTLLETÍ

DE LA

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

ANY 2.^{on}

BARCELONA, OCTUBRE DE 1902

NÚM. 13

Plantes notables dels voltants de Tarrassa

Fa pocs dies que un dels meus antichs y més benvolguts deixebles, en Salvador Maluquer y Nicolau, me digué, ab son acostumat y sincer afecte: «Algun temps era vostè'l mestre qui'ns estimulava al conreu de les ciències naturals; mes avuy som nosaltres, els deixebles, que li preguem no s'oblidi de les seves aficions predilectes que despertaren en nostre cor jove tant intens entusiasme».

Confesso que'l record no podia ser més oportú y que la delicada advertència'm causà una impressió molt fonda. Causes poderoses, superiors a ma voluntat, obstacles inherents a la vida, pogueren momentaniament apartar-me de les meves habituals aficions científiques; mes, serenat l'esperit y restablerta la calma, té raó'l meu estimat amich, és hora de rependre la tasca y dedicar els moments que'ls devers professionals me deixin lliures, a l'estudi, sempre agradós, de les plantes. Al cap y a la fi, són més ignocentes y agraïdes que'ls homes.

Obeint, donchs, a n'aquest desig y sentiment d'anyorança, em proposo escriure algunes notes sobre plantes rares o notables dels voltants de Tarrassa, que, si a Déu plau, tindrè'l gust de remetre a l'INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL pera correspondre al mateix temps a l'immerescuda atenció que'm dispensaren els seus fundadors, al nomenar-me *soci protector-honorari*.

Aquestes notes seran una ampliació de lo que, referent a n'aquesta localitat, vaig consignar en la Memoria *Flora del Vallès*, que, en la sessió del 23 de Janer de 1893, llegí en la Royal Academia de Ciències y Arts de Barcelona. Que no's fixi

aquest entusiasta estol de joves naturalistes en l'insignificança dels treballs que'ls envio, sinó en la bona voluntat de l'autor, desitjós de contribuir un poch a n'el foment d'uns estudis tant preferits a l'extranger com desatesos y oblidats entre nosaltres.

Adonis æstivalis, L. Citat per Bolós a Olot, per Cuní a Sant Miquel del Fay, y per Graells a Caldes de Montbuy. Se troba alguna vegada a les hortes de Tarrassa. Maig-Juny.

Adonis flammea, Jacq.; β *abortiva*, D. C. Terraplè de l'estació d'Olesa de Montserrat. Maig de 1895. El tipo's troba en diferents punts de Catalunya, mes la varietat no s'havia citat encara.

Ranunculus parviflorus, L. Trobat per mi a Mollet y referit a pochs punts de Catalunya. Poden recullir-se'n bons exemplars a l'Ubach, junt a la font de la *Portella*.

Ranunculus muricatus, L. Solament trobat en els voltants de Barcelona per Costa y Colmeiro, y al Cap de Creus per Vayreda. Pot recullir-se junt al Guitart y també en els camps de Montcada. Abril-Maig.

Delphinium Loscosii, Costa. Referit a Catalunya occidental y a l'Aragó. Se troba en el cim de Sant Llorenç del Munt. Juny.

Papaver setigerum, D. C. Vivia a les vinyes, avuy erms, pròximes a la Pineda; actualment, en el terraplè de l'estació d'Olesa y vores de la via fèrrea, junt a Montcada. En Costa la trobà a la riera de Rubí, aon la crech molt probable. Maig.

Sinapis alba, L. Recullida solament a Castellfolit d'Olot per Vayreda. Se troba rarament en els horts de Tarrassa. Maig.

Sinapis hispida, Schousb. No citada encara a Catalunya, visqué, durant molts anys, en el jardí botànich del *Reyal Colegi*, tal volta importada. Maig.

Eruca vesicaria, Cav. Aquesta planta, sèns dubte importada d'Aragó, la descobrí l'any passat a un camp pròxim a la Farinera. Maig.

Diplotaxis viminea, D. C. Senyalat en el pla de Barcelona per Trèmols, y a Olot y Torelló per Costa. És comú a les vinyes compreses entre Rubí y Valldorein, durant la primavera y bona part de l'estiu.

Sisymbrium Sophia, L. Propi de la regió pirenaica. Se troba raríssimament a les hortes de Tarrassa. Juny.

Sisymbrium hirsutum, Lag. (*S. Lagascæ* Amo. var. β . *hirsu-*

tum Coss.). Comú als voltants de Lleida, y alguna vegada aquí, probablement importat junt a la via fèrrea. Maig-Juny.

Arabis auriculata, Lam. Sant Llorenç del Munt, prop la font del *Sahuch*. Solament havia sigut trobada a la Vall d'Aràn y Port d'Horta. Juny.

Arabis ciliata, Koch.; *β. hirsuta*, K. A n'aquesta especie, únicament trobada a la regió alta de Catalunya, semblaven pertànyer uns exemplars bastant passats, que trobí a primers de Juliol, ab l'anterior.

Cardamine impatiens, L. Propia de la regió superior. Viu també a la vessant nord de Sant Llorenç, prop les runes de *Santa Agnès*. Juny.

Hutchinsia procumbens, Desv. Solament citada per Costa, en els voltants de Barcelona. Fa molts anys que viu al carrer de la Rasa d'aquesta ciutat, seguint l'aresta resultant de l'intersecció de l'acera ab la muralla, sèns que les reparacions de que abdós han sigut objecte l'hagin feta desaparèixer.

Fumana lævipes, Spach. Sant Miquel del Fay, y sobre tot a les *Foradades* (serra de l'Ubach). Unicament s'havia recullit per les immediacions de Barcelona. Maig-Juny.

Viola alba, Bess. No més la citen Masferrer a Vich, y Vayreda a Les Guillerries. Se troba en el torrent de *Can Font de Gayà*. Mars.

Viola sciaphila, Koch.; var. *glabescens*, Focke. Planta nova per Espanya. Recullida per mi fa alguns anys, junt al camí de l'Ubach, a La Portella. Barrejada ab ses congèneres *hirta*, *odorata*, *Ririniana*, *Reichembachiana* y *Wilkomini*, la remetí a l'eminent botànich D. Carles Pau, de Segorbe, qui, creyent-la especie nova, tingué la galanteria de dedicar-me-la ab el nom de *V. Cadevall*, consignant els caràcters que la distingien de les demés especies. Mes un detingut estudi comparatiu demostrà a mon amich que's tractava de la *V. sciaphila*, com jo havia cregut desde un principi. Abril.

Viola Riviniana, Rehb. *V. silvatica*, Fries. (var. *B. macrantha*). Boscos pròxims a Tarrassa. Abril.

Viola Reichembachiana, Jord. (var. *micrantha*, de la silvatica). Ubach, Sant Llorenç del Munt. Abril.

Viola Willkommi, Roem. No solament a Montserrat, aon la descobrí Willkom, sinó que també en els boscos del Cairat, Guitart, Ubach y altres al noroest de Tarrassa. Se distingeix

tot seguit de les altres per ses flors més grosses y vermelles, ab l'esperó blanch. A l'Ubach vaig recullir un exemplar, que era un magnífich model de *piloria*, puix tenia esperonats tots cinch pétals. Abril.

Silene crassicaulis, Wk. et Costa. Descoberta per aquests botànichs a Montserrat, y posteriorment en algun altre punt de Catalunya. Vaig trobar-la l'any 1881 junt a la font de la *Pola*. Juny.

Silene viridiflora, L. (non. auct. hisp.). Planta nova per Espanya, puix si bé la citen alguns autors espanyols, se veu clarament que la confongueren ab la *S. nutans*, L., de la que n'és molt afí. Moltes vegades havia passat pel seti aon vaig descobrir-la; mes com obre ses flors cap al vespre, no havia sapigut distingir-la, cosa que'm fou molt fàcil al visitar aquell lloch un dia quan s'enfosquia. Torrent de la *Xuriguera*, prop del punt aon s'està aixecant la paret del *Pantano*, ab motiu de quals obres és possible que desapareixi. Juny.

Melandrium macrocarpum, Wilk. Torrents de l'Ubach, Sant Llorenç del Munt y bastant extès per Catalunya, mes confós pels autors catalans ab la *Lychnis dioica*, D. C., o *M. pratense*, Rehb. Maig-Juliol.

Dianthus multiceps, Costa. (D. *Costæ* Wilk.). Aquesta interessant especie, descoberta per Costa a Montserrat y Manresa l'any 1855, se troba també a Sant Llorenç y a l'Ubach. Juliol.

Mœringia trinervia, Clair. Tinguda per rara a Catalunya, abunda, junt ab la *M. pentandra*, als boscos del Guitart. Abril-Juny.

Cerastium brachypetalum, Desp. Referida per Comp. a Sant Llorenç de Cerdans y a Ntra. Sra. del Mont per Vayreda; n'he recullit alguns exemplars a la font de la *Portella*. Maig.

Spergula pentandra, L. Unicament citada a la provincia de Girona, pot recullir-se a les piçarres silúriques de les vinyes de Can Carbonell. Mars.

Malva egarensis, Cad. *M. fastigiata* × *moschata*.

A *M. fastigiata*, Cav., *foliis 3-5 fidis non lobatis, et calyculi foliolis augustioribus*, differt.; a *M. moschata*, L., *segmentis foliorum non laciniatis et floribus majoribus*, differt. Se produí en el jardí botànich pel crusament de les dugues especies expressades, procedents d'Olot y Ribes respectivament. Estè-

ril com la majoria dels híbrids, no's reproduï per llevor, morint al cap de tres anys.

Geranium nodosum, L. Referit únicament a la regió superior de Catalunya, no dubto pas que ho era un exemplar que recullí, fa molts anys, a la font de la *Cirera*, sens que l'hagi tornat a trobar. Maig.

Rhamnus Cadevalli, Pau, sp. nova.

Frutex floribus hermafroditis tetrandris, viridibus, 1-3 singulis foliorum, axillis fasciculatis; pedunculis altero laciniis calyculi longioribus; calyce urceolato, laciniis obtusiusculis triangularibus, trinerviis; petalis capillaribus, minutis aut nullis; staminibus parvis et filamentis petalo connectis. Fructu obovato, maturitate nigro. Seminibus flavescens, ovoideo-trigonis, sulco dorsali aperto. Foliis alternis, deciduis, petiolatis ovato-acuminatis, rotundatis aut subreniformibus basi, serratis, glanduloso-subciliatis, 3-4 nervis prominentibus utriusque rachide, quamplurimis venis non prominentibus anastomosatis, petiolo et nervis subvillosis; stipulis linearibus, caducis et ciliatis. Caulibus erectis ramosis, non spinescentibus, glabris.

In nemorosis montis Sancti Laurentii nuncupati, in valle vulgo dicta Santa Ignés. Floret Majo et Junio.

L'únic exemplar trobat fins avuy en dita montanya ha sigut posteriorment bastant mutilat pels pilers al fer carbó, no gaire lluny de la soca.

DOCTOR JOAN CADEVALL

Tarrassa, Mars de 1902.

(Continuará)

Una excursió científica a la Serra Nevada

(Continuació)

Per les estretes valls y vores dels rius que de la serra devallen, creix espessa y ufana l'herba, que, segada a temps y seca, serveix d'aliment als remats mentres no poden sortir a pasturar.

Ensems que l'herba pera'ls animals, l'home fica dintre de casa buscalls y tions en abundor pera escalfar-se. Hiverns hi ha que a Trevélez està la gent dos y tres setmanes sense sortir de casa. La neu que ha caigut sobre'ls terrats la llencen als carrers, y allí s'apila ab la que cau del cel, estant-s'hi fins mesos sense fondre-s. Aleshores no queda més remey que sortir al terrat a pendre'l sol a estones o estar-se llargues hores a la vora del foch y contar rondalles.

Quina llàstima que al fer llenya no pensen els alpujarrenys en repoblar els boscos, que ja van clarejant per la Serra Nevada, y tant, que dintre d'uns quants anys ja no'ls quedarà llenya que fer, ni diners pera comprar-la!

Perquè'l diner corre molt poch a Trevélez: la permuta és el sistema primitiu que està més en ús. Els que necessiten oli, vestits, etc., porten a vendre castanyes, nous, patates, y aixís se proveeixen; o bé'ls marxants van fins a Trevélez y les dónes treuen del rebost cànem, mongetes, un troç de butifarra o de cansalada pera canviar ab fil, mocadors o sardina fresca. Aquell mateix dia 21, que era diumenge, anaven pels carrers cridant peix fresch com puga haver-n'hi en qual-sevol ciutat d'Espanya. Y ¡quina pressa's donava la gent a comprar-lo!

Altres costums hi ha molt primitives y senzilles. La nit de Nadal se celebra ab la senzillesa ab que la celebraven els nostres avis. Les cobles més bonicoyes, cantades pels pastors que van a l'adoració del bon Jesús a la Missa del Gall, omplen d'esperit catòlich els cors purs d'aquells montanyesos.

El respecte al sacerdot y a les coses de la religió no'l dissimulaven gens els habitants de Trevélez, com no's pot dissimular en altres pobles el fanatisme sectari y la glacial irreligió o indiferentisme.

Prosseguint la narració, dita la missa primera aquell diumenge a les cinch a l'ermita, rebérem a casa les obsequioses visites del senyor Batlle y de D. Joan García, l'amo del tancat en que dormirem la nit del divendres passat.

Aquell mateix matí sortirem per la vora del riu avall en busca de Neuròpters, dels quals trobarem en abundor *Chrysopa*, *Isopteryx*, *Perla* y *Nemura*. Infinites eren les *Melasoma*, *Clythra* y altres Coleòpters, que's menjaven les fulles dels

sàlzers (*Salix*) y xops (*Populus*) y d'herbes altes y baixes, mentres que alguns Hemípters, com els *Pirates*, *Harpactor*, *Reduvius*, *Coranus* y *Camplopus*, anaven xuclant la sang dels més tendres y delicats insectes.

També a la tarde sortirem riu amunt pera explorar les vores de l'aigua. No fou menys profitosa y rica en Neuropters l'excursió que ho fou al matí, y ja'ns dolia tenir que abandonar una estació neuropterològica tant rica. No ho era menys en Dípters y en general en tota mena d'insectes.

El temps ens donava pressa, y tornats a casa'n tinguérem tot just pera arreglar el maletó.

Finalment, accedint als desitjos del senyor Rector, qui improvisà una funció del Sagrat Cor, vaig pujar a la trona pera exhortar al poble a guanyar el jubileu de l'any sant. L'espanyola iglesia estava quasi plena, trobant-s'hi en ella molts homes, per més que estessin rendits del treball pagesívol de la temporada. Prenent per tema les paraules de l'Apòstol: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis* y després d'explicar l'història y naturalesa del jubileu, vaig exhortar amorosament al poble a la renovació de l'esperit en ses obligacions envers Déu, envers ells mateixos y envers el pròxim. Ja eren més de les nou de la nit quan començà la funció, y més de les deu quan tornàvem a casa.

VI

DE TORNADA

El dilluns dia 22 era'l jorn senyalat pera la tornada. El mateix guia que'ns havia acompanyat a la Serra'ns havia de dur a Órgiva. Ja a dos quarts de sis del matí estava tot llest, dita la missa y carregades les dues someres, y sortiem del poble. No faltaren a despedir-nos fins a la sortida del poble'l senyor Rector y senyor Batlle D. Vicens Granados Fernández, abdós ab cordials oferiments y'l primer sols sentint que no haguessim posat en sa casa, que'ns oferí repetides voltes ab instancia.

La nostra intenció era fer un xich de giravolta per Capi-leira cap al peu del Veleta, a fi d'explorar de passada un bon

troç que'ns faltava de la vessant meridional de la Serra. Tenint de temps tot el dia podem aturar-nos on se'ns presentés abundant la caça.

De Trevélez a Pórtugos (1), de Pórtugos a Capilerilla y sobre tot de Capilerilla a Capileira, durant tot el camí entrà quelcom en les capses: aquí una papellona *Satyrus* gens vulgar; allí, un llagost *Stenobothrus binotatus*, no trobat en tota l'excursió fins al coll de Capileira; y allí mateix, en el bosquet d'estepes (*Cistus*) de la vora del camí, dos Neuròpters, l'hermosíssima *Nemoptera bipennis* y la no menys hermosa, però més rara, *Nothochrysa stigmatica*, descoberta per Rambur a Màlaga (2) y trobada fa 40 anys allí mateix per Pictet, nova en la Serra Nevada.

Més enllà y aprop de Capileira, en les roques encarades al septentrió, abundancia de líquens foliacis y crustacis: la *Parmelia* ab la *Anaptychia*, les *Lecanora*, *Lecidia* y *Verrucaria*. Per fi, podia omplir la capsa: ja era temps. Igualment en els torrents de més amunt del poble, alguns Tricòpters molt menuts que encara tinch per determinar.

Poch més ens quedava que fer. De Capileira a Bubió hi ha quatre passos; poch més de Bubió a Pampaneira; y de Pampaneira a Órgiva'l camí era conegut. Passada Pampaneira, ja vaig desar els salabrets y demás eines, resolt a no pensar més que en atancar-nos a Órgiva. No obstant, ans d'arribar-hi per la part del riu Gran, en unes ginestes (*Genista*) atrapàrem uns quants *Pamphagus Mabiliei* y *Ephippiger flavovittatus* y alguna cigala de les innumerables que cantaven de valent en els atmetillers y oliveres. Eren la vulgar *Cicada plebeja* y la més vulgar encara *Tettigia orni*.

Eix fou el fi de l'excursió. A les set del vespre entràvem a Órgiva. Deixant al guia un xich cançat y ben pagat, ens disposàrem a pendre'l cotxe al dia següent, pera fer cap a Granada.

Faltava veure'l famós diamant de que parlàrem el primer dia. El guardava'l notari D. Anton Gómez, amo del jornalier

(1) El mot Pórtugos es corrupeió del llatí *Portubus*, segons sembla.

(2) De Màlaga mateix n'he rebut l'Agost passat un exemplar, enviat pel P. Risco, S. J.

que l'havia trobat esclafant pedra. Voliem anar a visitar-lo, mes ell tingué l'amabilitat de venir a veure'ns, ab la pedra ben embolicada en un paper, a la butxaca. Jo, tot frisós pera contemplar-la. Ell, assegut, perquè estava baldat y anava ab croces, y jo dret, esperant que tragués la pedra. La treu, la desembolica, me l'allarga. Era gran, més que una avellana ab closca, negrenca. La prenc, y li dich:

—¿Aquesta és la pedra? Si això és un granat!

—¿Vol dir que no és un diamant?

—Cah! Granat y res més. Aquí estan ben clares les dotze cares rombals característiques, encara que un poch borroses. ¡Y la valuaven en vint mil duros! No val més de mitja pesseta. Si n'hi donen tres rals o quatre, ja la pot donar, que ha fet un bon negoci. A qualsevol casa de naturalistes comerciants li deixaran triar a pesseta la peça y podrà escullir un granat mellor que aquest. Si'n vol més, sense anar més lluny, a tota la Serra'n trobarà tants com ne vulga. Nosaltres n'hem vist a cents y a mils, encara que més petits, en les roques y lloses de la Serra; y aquí'n portem algunes mostres.

A l'instant el P. Yáñez ne desembolica una, y en ella senyalàrem, incrustats, uns quants granats semblants al del notari.

—Sols me dol pel pobre jornalero,—hi afegí aquest.—¡Quin desengany més gran! Y en un moment, com si hagués perdut tants mils de duros que esperava!

—Donchs, la veritat sobre tot.

A les tres de la tarde'l corn anunciava la sortida de la diligencia d'Órgiva. El pas de cinch mules y un cavall, tots guarnits de cascabells, el petar de les xurriaques y'ls crits del majoral feyen alegre'l començament del viatge.

Al cap de poch puja un home a l'estrep; y allí s'està dret; després s'asseu a la devantera. Anava a cavall d'un burret molt aixerit; mes quan vegé venir el cotxe, baixà de cavall, engegà l'ase davant de les mules, y, apa, endavant. El burro, que sentia'ls cascabells y'l trepitj al seu darrera, corre que corre, mentres el seu amo, ab veu potent, l'animava cridant sense parar: *Ah! Ah! Ah!*, y'l majoral al seu costat: *Capitana! Capitana! Generala!* Les dues mules del mig fan el sonso. No n'hi ha prou de repetir *Capitana! Generala!* De quan en quan baixa'l majoral y, arrimant-se per detras a la *Capi-*

lana, n'hi mesura unes quantes a les costelles, y la traidora, sentint d'on li venia la coïssor, se girava per darrera pera enviar-li un raig de coces; però ja massa tard, perquè'l majoral, que les veyia venir, s'havia apartat. Al cap de poch les bastonades vénen per l'altra banda y les coces de la *Capitana*, que gira'l quart darrer y les pega al pit y braços de sa parella la *Generala*. ¡Que'n varen dur d'açots les dues!

Y nosaltres, entretant, fent cap al terme de la nostra expedició, que, gracies a Déu, no tingué ni un sol trist percanç.

RVND. P. LONGINOS NAVÁS, S. J.

(Seguirà)

Contribució a la fauna Entomològica de Catalunya

COLEÓPTERS RECULLITS A LA GLEBA

Serveixi aquesta llista pera posar una pedreta, encara que microscòpica, a l'obra de la formació d'una fauna completa de Coleòpters de la nostra terra, fruit dels dies 19 y 24 d'Agost de 1901, essent dels Coleòpters trobats a La Gleba, santuari situat a la vora del riu Ter y a pocs minuts de Sant Hipòlit de Voltregà.

Lo avançat de l'estiu y el terrer erm, que és el que allí domina, junt ab el poch temps que vaig poder caçar per aquells contorns, foren la causa de trobar un número tant reduït d'especies.

Les més característiques de les trobades són les següents:

Calathus gallicus, Fairm. Sota les pedres, aprop del riu. Abunda.

Calathus fuscus, F. Junt ab l'anterior.

» *luctuosus*, Latr. Idem.

Poecilus lepidus, Leske. Vores del riu, sota les pedres, en regular número.

Poecilus puncticollis, Dej. Un sol exemplar, sota les pedres.

Pterostichus niger, Schall. Idem.

Amara aenea, Degeer. Per tots els voltants de La Gleba. Sota les pedres.

Acinopus picipes, Oliv. En el recinte mateix del Santuari. No és escàs.

Aristus clypeatus, Rossi. Sota les pedres. Abunda.

Ophonus azureus, F. A les vores del Ter. Abunda.

Harpalus modestus, Dej. Sota les pedres.

» *attenuatus*, Steph. Idem.

» *rufitarsis* v. Bellieri, Reiche. També sota les pedres.

No és escàs.

Licinus aequatus, Dej. Un sol exemplar, sota la fullaraca.

Chlaenius fulgidicollis, Duf. Sota les pedres. En llocs humids de les vores del riu.

Lebia cyanocephala v. *annulata*, Brull. Agafada al vespre, volant al voltant del llum.

Copris lunaris, L. En els excrements.

Geotrupes hypocrita, Serv. Idem.

Potosia morio, Fbr. Sobre les flors.

Betarmon bisbimaculatus, Schh. Sota les pedres.

Trichodes apiarius, L. En les flors.

Strophosomus coryli, L. Idem.

Spermophagus cardui, Bohem. Idem.

Cerambyx cerdo, L. En la carretera de Vich a Sant Hipòlit.

Coptocephala unifasciata, Scop. En les flors.

» *scopolina*, L. Idem.

Cryptocephalus capucinus, Suffr. Idem.

Agelastica alni, L. Devorant les fulles del *Alnus glutinosa*.

Abundantíssima.

Chaetocnema depressa, Boield. En els prats de les vores del Ter.

Chaetocnema hortensis, Four. Idem.

Psylliodes algerica, All. Idem.

Aphthona laevigata, F. Idem.

Longitarsus atricillus, L. Idem.

» *pratensis*, Panz. Idem.

JOSEPH M.^a MAS DE XAXARS

Secció oficial

Sessió del 21 de Juny de 1902. — A les sis de la tarde, baix la presidència de D. Antoni Novellas, s'obre la sessió. L'infrascrit llegeix l'acta anterior, que és aprovada.

Acte seguit el soci Sr. Aguilar Amat llegeix una curiosa nota enviada pel corresponent a Vilassar, Sr. Zulueta, sobre la presència d'un cetaci del gènere *Globiocephalus*, Gray, en aqueixa costa, ja que, segons diu, tingué ocasió d'observar-ne un exemplar, llençat per les ones sobre la platja. El Sr. Aguilar amplia aquesta nota fent algunes observacions sobre'ls *Globiocephalus*, exposant les raons segons les quals li sembla que'l trobat a Vilassar pertany a l'especie *melas*, Nichols.

En Salvador Maluquer llegeix la ressenya d'una excursió feta'l dia 25 de Maig a Teyà, junt ab els socis Srs. Maluquer (D. Joseph), y Antiga, aon tingueren ocasió de visitar les curioses cries d'auells del soci corresponent Sr. Barrera.

El Sr. Novellas (D. Francisco) dóna compte d'una excursió que efectuà a Castelldefels y estany de Remolà, un d'aquests últims dies. A causa de lo depressa y corrent que la féu, no pogué recullir gran cosa: tant sols alguns moluschs (*Helix* y *Limnaea*), y pochs insectes.

Mossèn Norbert Font y Sagué participa als demés socis que'l dia 2 del mes que ve sortirà cap a Canaries y Rio de Oro, aont espera recullir en abundancia tota mena d'especies, ja d'insectes, moluschs, algues, líquens, reptils, etc., etc., pera lo qual s'emporta tot el material y instruments necessaris. També farà interessants observacions meteorològiques sobre la temperatura, pluja, rosada, pressió atmosfèrica, etc., de dites regions.

El Sr. Maluquer (D. Joseph) presenta un exemplar del *Murex brandaris*, L., recullit al Masnou, completament enrotllat pel *Vermetus glomeratus*, Bivona, y habitat pel *Pagurus striatus*, Latr.

Se dóna compte de varies comunicacions:

Una de la família del Dr. Robert (a. C. s.) donant les gracies per

les mostres de condol de que havia sigut objecte per part de l'INSTITUCIÓ.

Del CENTRE ESCOLAR CATALANISTA participant son cambi de local.

De la SOCIETAT ENTOMOLÒGICA FRANCESA, demanant el cambi.

De D. Jaume Laforga, de Tremp, sol·licitant l'ingrés, com a soci corresponent, en l'INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTÒRIA NATURAL.

El soci Sr. Anguera presenta com a numerari a D. Joseph Jurnet y Tomás, y a proposta del Sr. President se nombra corresponsal a Tremp a D. Jaume Laforga.

El senyor Bibliotecari llegeix una nota de lo entrat a la Biblioteca desde la darrera sessió. A les set deu minuts s'aixeca la present. — *El Secretari*, BONAVENTURA PEDEMONTE Y FALGUERA.

Sessió del 28 de Juny de 1902. — A les sis deu minuts de la tarde s'obre la sessió baix la presidència de D. Antoni Novellas. L'infracrit llegeix l'acta anterior, que és aprovada.

El soci Sr. Maluquer (D. Salvador) comunica a la Societat que la nit passada li han nascut més d'un centenar d'orugues de la *Zygena australis*, quina parella va portar el Sr. Novellas (D. Francisco) de sa excursió al Prat de Llobregat. Diu el Sr. Maluquer que intentarà criar-les, esperant fer, més endavant, algunes observacions y experiències, que ja comunicarà als demés socis.

El Sr. Mas de Xaxars dona compte d'una excursió que ha fet a la montanya de Montserrat, desde'l dia 19 al 26 del corrent. Durant aquesta estada ha recullit interessants especies d'insectes, entre altres l'*Ascalaphus Cunii*, Selys., además d'algun molusch, *Helix obcoluta*, Müll.; *Pupa leptochilus*, Fag.; *Pupa microdon*, Wert.; *Pomatias Montserraticus*, Bourg.; etc. En una de les vinents sessions ja llegirà la llista completa dels insectes recollits, que constituïran un dato importantíssim pera'l coneixement de la fauna de tant célebre montanya. Fa notar de pas el Sr. Mas l'escassetat de lepidòpters que ha notat, cosa que tant sols pot atribuir a la nevada que hi caigué'l dia 9 del passat Maig.

D. Eugeni Ferrer fa la ressenya de dos excursions fetes aquests darrers dies, una a Montserrat y l'altra a Sant Llorenç del Munt, junt ab el soci honorari Dr. Cadevall. En abdues excursions reculli-

ren interessants espècies de moluschs y plantes, entre quines mereix especial menció'l *Rhamnus Cadevall*, de la darrera d'aquelles dos montanyes.

L'infrascrit llegeix una nota sobre'ls *moluschs recollits a Montserrat*, en la que's citen una quarantena d'espècies. Va precedida d'una lleugera descripció topogràfic-geològica de la muntanya.

A proposta del Sr. Ferrer y Dalmau se nombra soci corresponent a València a Fray-Martí de Jesús-Maria.

S'acorda consti en acta l'agraïment de l'INSTITUCIÓ envers al periòdic *La Costa de Llevant*, per l'amabilitat ab que ha enviat pera usar en el BUTLLETÍ el clixé-retrat del Sr. Cuní y Martorell.

No havent-hi res més per tractar, s'aixeca la sessió a les set. — *El Secretari accidental*, JOSEPH MALUQUER Y NICOLAU.

Aplec

TROBALLA DEL CADAVRE D'UN *Globiocephalus* EN LA PLATJA DE VILASSAR DE MÀR. — El 23 del passat Maig, al matí, va circular per Vilassar la nova de que'l mar havia llençat a la vora'l cadavre d'un *peix gros*, nova que'm féu dirigir cap a la platja, aon vareig poder veure un animal pisciforme, mort, encara que bastant ben conservat, però que no mereixia'l nom de *peix* que la gent li donava, puix a primera vista compreguí que's tractava d'un *cetaci*. D'aqueixa opinió participaven els il·lustrats metges de Vilassar Srs. Chia y Martin, els que, a l'arribar-hi jo, s'estaven ocupant en l'extracció de l'animal de l'onatge, ab el propòsit de tallar-li'l cap y preparar-li'l crani, pera que figurés en ma modesta col·lecció. Encara que costà un xich, se conseguí, a l'últim, deixar l'animal en sech y separar-li'l cap, quins òssos estich ara acabant de preparar.

Pels caràcters que expressaré a continuació, opino que dit cetaci pertany al gènere *Globiocephalus*, Gray; però no he pogut deter-

minar l'especie, perquè, ademés de que aquest gènere no és propi de nostra fauna marítima, tant sols m'ha sigut possible consultar algunes obres generals, y cap monografia.

En aquest individu hi he notat els següents caràcters.

Longitud total, desde la part més sortint del còs o extrem del front fins a l'escotadura de l'aleta caudal, era d'uns 4'60 metres. El tegument careixia de pèl, y era negre, llis, prim y llustrós en sa part dorsal. El cap, no distint del còs, y aquest era comprimit lateralment, y quasi aquillat en sa regió caudal, acabant ab una cua horitzontal, de 1'07 metres en sa major latitut, fortament escotada en el mig de son costat posterior, formant dos lòbuls triangulars.

El cap, que desde'l front fins a l'atles media 0'75 metres y que pesà 116 kg., tenia la part anterior del front abombat, format per una gran massa de greix; la boca estava dirigida obliquament cap al darrera, trobant-se situats un xich per sobre la comissura dels llavis els ulls, que eren de petites dimensions (diàmetre escleròtica, 0'04 metres); en la part superior del cap s'hi obria'l nas, per una sola obertura.

L'aleta dorsal tenia forma triangular curvilinia, ab el vèrtex dirigit cap al darrera; les laterals eren llargues y en forma de fals apenes torçada.

Les dents, que en abdues barres estan separats uns d'altres per espays de 0'015 a 0'020 metres, són, en la superior, deu per costat, cònichs y torçats cap endins y endavant, oferint en sa superfície una lleugera depressió, en la que s'allotgen, en part, els de la barra inferior; creixen ses dimensions desde'l primer al quint o sext, que sobressurten uns 0'015 metres de la regió ont estan enclavats, decreixent després. En l'inferior n'hi han onze per costat, també cònichs y torçats cap endins y endarrera, menys l'onzau, que té la punta dirigida endavant, y el primer endarrera. Les dimensions creixen del primer al quint o sext y decreixen fins a l'onzau, que és el més petit de tots.

Aquests són els pochos caràcters que entre'ls que'm fou donat observar me semblen més interessants. Pot-ser valent-se d'ells algun soci de l'INSTITUCIÓ, més instruit que jo y ab millors obres de consulta, podrà determinar aquesta especie, y indicar-me si s'havia

notat en el Mediterrà, o si havia entrat en ell, viu o mort. Molt li agrairia al que això fes, puix fóra sensible que un crani tant important com el que estich preparant figurés, séns classificar, en una col·lecció.

ANTONI DE ZULUETA

Obres y publicacions rebudes pera la Biblioteca

Llissons teòriques y prácticas de entomologia, per D. Miquel Cuní.

D. Miquel Cuní y Martorell, Necrologia, pel Rvnd. P. Longinos Navàs.

De son autor, el soci numerari D. Manel Llenas y Fernández:
Algunos líquenes de los alrededores de Barcelona.

De son autor, D. Emili Tarré:

Els aucells més útils a l'Agricultura de Catalunya.

Revistes

El Colmenero Español, núms. 126, 127 y 128.

La Paloma Mensajera, núms. 137, 138 y 139.

Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales, núm. 6.

Miscellanea entomologica, núms. 3 y 4.

La Feuille des Jeunes Naturalistes, núms. 381, 382 y 383.

Razón y Fe, tomo 3.er, núms. 2, 3 y 4; tomo 4.er, núm. 1.

Le Monde des Plantes, núm. 16.

Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, núms. 89, 90 y 91.